

"על ההסלמה"

זיהוי הסלמה ומניעתה
על פי גישת הנוכחות
החינוכית.

לירון און, פסיכולוג חינוכי.

מהי הסלמה?

- עליה בעוצמת הקונפליקט ובחומרה של הטקטיקות בהן משתמשים במהלכו, (Maiese, 2003).
- עליה בהתנהגות האגרסיבית במהלך הקונפליקט- של כל אחד מן הצדדים בהשוואה לעצמו ושל שני הצדדים במהלך האינטראקציה. (ויינשטוק ועמיתיו, 2004).
- חמישה שינויים המהווים סממן להסלמה בקונפליקט חברתי, (Pruitt & Rubin, 1986).

סימנים להסלמה בקונפליקט חברתי:

1. הצדדים מתקדמים משימוש בטקטיקות "רכות", כגון: שכנוע, הבטחות, ומאמצי ריצוי לשימוש בטקטיקות "קשות" - איומים, מאבקי כוח ואף אלימות.

2. מספר הנושאים במחלוקת גדל ככל שהצדדים מעלים יותר ויותר נקודות הגורמות להם לרוגז ולכעס.

3. הנושאים הנדונים הולכים ונעים מנושאים ספציפיים לנושאים כללים המביאים לחוסר סובלנות כללי כלפי הצד האחר.

4. מספר הצדדים המעורבים בקונפליקט הולך וגדל, כאשר יותר ויותר אנשים תופסים צד בקונפליקט.

5. מטרת הצדדים משתנה מניסיון לעשות את "הנכון" לניסיון לזכות במאבק ולבסוף לניסיון לפגוע בצד שמנגד.

שלושה מודלים להסברת תהליכי הסלמה:

1. מודל התוקפן- מתגונן:

- התוקפן יוזם ומסלים, המתגונן מגיב ומסלים. לכל צד תפקיד ידוע מראש.

מעגל נקמה
מעגל הגנה

1. 2. מודל הקונפליקט הספירלי:

- קונפליקט כתהליך הדדי של פעולה ותגובת נגד.

3. מודל השינוי המבני:

- ההתנסות בקונפליקט ובטקטיקות שננקטות במהלכו מביאה לשינויים התנהגותיים, פסיכולוגיים, חברתיים שהם הן גורם והן תוצאה של תהליכי הסלמה.

הסלמה ביחסים בין אישיים:

- עליה בהתנהגות האגרסיבית במהלך הקונפליקט, (ויינשטוק, 2004).
- ההסלמה מתבצעת בהתאם לסכימה או תסריט מובנה של התנהלות.
- Pruitt ועמיתיו (1997): אנשים הנתונים להטרדה מתמשכת מסלימים התנהגותם במדרג היררכי קבוע.
- **המדרג:** בקשות, דרישות, תלונות, הצהרות כעס, איומים, הצקות, פגיעה בזולת.
- המעבר לשלב לשלב אינו מחייב זניחת מופעי התנהגות קודמים, אלא מאפשר את הרחבת המגוון ההתנהגותי העומד לרשות הפרט.

הסלמה בין ילדים להורים. (עומר,

(2000, 2002)

שני סוגי הסלמה מתחזקים הדדית: הסלמת התובענות הילדית והסלמת העוינות בין הילד להוריו.

שני ממדים רלבנטיים להסלמה:

1. **מימד הזמן:** הסלמה אפיזודית

2. **מימד ההדדיות:** הסלמה מתמשכת

הסלמה משלימה הסלמה הדדית

מימד ההדדיות: הסלמה משלימה

תוצאות:

1. ההורה נהיה מורגל להפרות המשמעת של הילד.
2. האינטראקציות הורה ילד מצטמצמות ומתרכזות בנושא הפרות המשמעת.
3. ההורה חושש להגיב משום שהוא מפחד מפני הסלמה נוספת.
4. ניסיון להפסיק את מעגל ההסלמה עלול לגרור את הילד לתגובות קיצוניות.
5. ניסיון ללמד את ההורה לגלות יותר חום ואהבה לילדו עלול להיות מפורש ע"י הילד כעידוד להמשך הפרעת התנהגות.

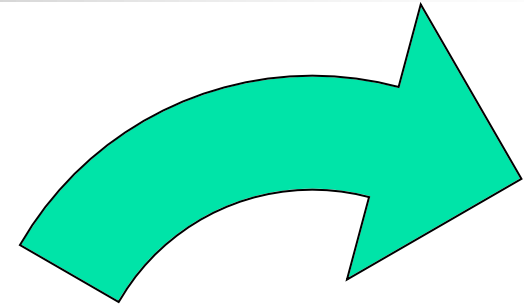
דרישות
הילד

ויתור של
ההורה,
(השלמה)

מימד ההדדיות: הסלמה הדדית.

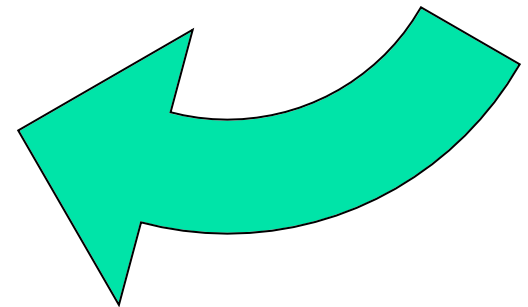
תוצאה:

מעגל הדדי של נסיונות להשגת שליטה שמביא לצעדים בלתי נמנעים של כוחניות גוברת מצד שני הצדדים.

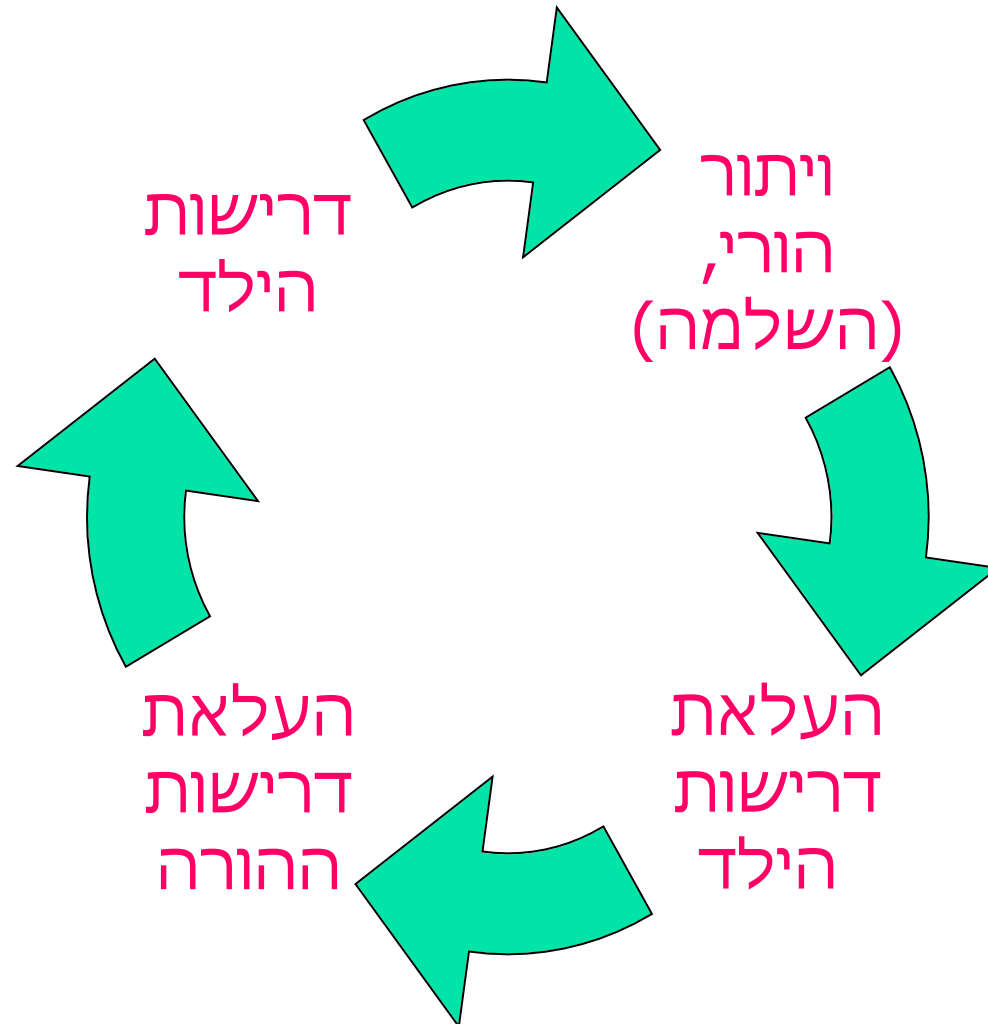
דרישות
הילד

דרישות
ההורה

דפוס המטוטלת: בין השלמה להדדיות.

מימד הזמן:

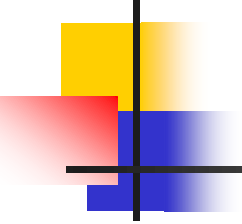
הסלמה אפיזודית והסלמה מתמשכת

- ההסלמה יכולה להיות "אפיזודית": המתרחשת במהלך אירוע העימות עצמו, או לחילופין "מתמשכת": המתרחשת מאירוע לאירוע.
- ההסלמה המתמשכת היא המביאה לאורך זמן להידרדרות היחסים ולהצרת טווח האינטראקציה הנורמלי בין ההורה לילד.
- ההורה הנוקט ב"דפוס המטוטלת" מביא לצמצום בהסלמה האפיזודית באמצעות כניעה, אולם הדבר יוביל בד"כ לעליה בהסלמה המתמשכת ולהגברת תובענות הילד בהמשך.
- מטרתנו היא השגת צמצום שני סוגי ההסלמה- אולם במקרה ולא קימת ברירה אחרת "עדיפה" הסלמה אפיזודית מנוהלת ומתוכננת על פני הסלמה מתמשכת.

הנחות המאבק הדמוני

- .1 המחויבות לנצח: משחק סכום אפס, תלות פרדוקסלית.
- .2 א – סימטרייה הכרחית: "הוא רע ואני טוב", טעות הייחוס הבסיסית.
- .3 הרע מהותי מן הטוב: מעשים רעים נזכרים, מעשים טובים הם מניפולציה.
- .4 ראייה היסטורית חד צדדית: ההיסטוריה "שלנו" היא הקובעת.
- .5 האחר אשם ולכן מגיע לו: "הוא הביא זאת על עצמו". הוא פועל מרצונו החופשי ואנו נאלצים לפעול.
- .6 האמונה בהשגת שליטה מוחלטת: המרה, כניעה, הוקעה או חיסול.

עוד מהנחות המאבק הדמוני

-
- .7 קונספירציה והצורך בסודיות.
  - .8 המחויבות להגיב: א. "אני חייב להגיב" - "אם לא אשווה הרי שאפסיד", ו"עליו לסבול לפחות כמוני". ב. "אסור לתת מתנות חינם".
  - .9 עיקרון המידיות: כל רגע הוא קריטי בדרך לניצחון או להפסד,
"אם כל הנצחונות" - ה"נוק אאוט".

הנחות המאבק הבלתי מסלים

1. המחויבות להתנגדות: זה אני והוא, סיכויי לנצח גדלים ככל שגדלים סיכויי.
2. לאחר קולות רבים: עלינו לחזק את הקולות הבלתי אלימים.
3. הא – סימטריות של האמצעים: שנינו הומניים באופן שווה, אולם כל אחד מגדיר את המאבק אחרת. אנו נוקטים במאבק בלתי אלימים.
4. האופי ההדדי של ההסלמה: שנינו אחראים להסלמה, כל אחד יכול להיות אחראי להפסקתה.
5. השליטה היא אשליה: אנו והאחרים מגיבים לא רק מתוך בחירה, אלא גם מתוך נסיבות שינם בשליטתנו או בשליטתם. לא כל תגובה משקפת מהות.
6. עיקרון הפתיחות: המחויבות לאי אלימות מחיבת בראש ובראשונה אותנו.
7. מחוות פיוס: פיוס אינו כניעה.
8. התמדה והבשלה.